

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Unversus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disputatio XIII. De Ente Impossibili.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

Ad facilitatem visum illam conducat memoria, ac phantasia promptitudo ingeneratur, ac dexteritas, quibus ad ejusmodi postea actus ita promptus, ac facilis redditur intellectus, ut levissimam datam occasione, in eos subinde, nobis etiam ferme incogitantibus prorumpat.

IV. Quæres secundo, sine Logica dicenda una scientia? Respondetur cum P. Hurt. d. ii. Log. f. 4. n. 54. P. aggregatio. Arriag. d. 3. Log. f. 6. & alijs, esse aggregatione unam, utpote quæ ex varijs habitibus heterogeneis, ut urbs ex multis domibus coalescit.

V. Quæres tertio, quæ sint causa Logica? Respondetur efficientem esse intellectum, utpote qui actus Logicos efficit, & idem etiam causa illius est materialis, quippe qui actus eodem in se recipit. Causa formalis est rectitudo illa, & artificium quod in actus tanquam formam inducit Logica, & ab actu essentia non distinguitur. Finalis tandem est veritas, ad quam in rebus investigandam intellectum, & scientias speciali quodam modo juvat. Merito proinde eidem hæc ascribitur Epigraphæ, *Dialectica veritatis indagatrix scientia.*

VI. Quæres quarto, quomodo Logica ab alijs scientijs distinguatur? Respondetur à Grammatica & Logica in Rhetorica objecto distingui. Logica enim internas voces considerat, illæ externas, Grammatica ut cor- recte & emendate, Rhetorica ut copiose & ornate quis loquatur, & appositè ad persuadendum. Ab Animastica sine distinguitur, & tendendi modo, illa externas, siquidem intellectus actus speculativè considerat, Quomodo ut qualitates sunt spirituales, vitales &c. Logica practice, ut nimirum in modos sciendi formari possunt, & ad objecta artificiose, ac verè representanda sunt ficia, dirigibiles.

De dignitate & proprietate Logicae diximus d. ii. f. 2. si quis plura hac de re cupiat, habet quos consulat, Conimbr. q. 3. proem. art. 2. & alijs.

Tandem aptè definiri mihi videtur hoc modo VIII. *possit Dialectica: est ars ad scientias in suis operationibus ad veritatem indagandam dirigendas ordinata.*

Dividi Philosophia solet in *Rationalem, Naturalem & Moralem*, seu *Logicam, Physicam & Ethicam*. Philosophia tripartita.

In hac trina partitione, media speculativa est, prima & postrema practica: intelligendi illa, hæc vivendi norma est; illa mentem, hæc mores dirigit.

VII.

VIII.

IX.

Philosophia

tripartita.

Rationa-

lis, Naru-

ralis, Mo-

ralis;

DISPUTATIO XIII.

De Ente Rationis.

Enstatio-
nis unde
dictum.

NUlli tenues filum nec mens humana, nusquam subtilius speculatur, quam dum hoc ens fabricat, ideo Rationis dictum quod esse suum, quale illud cunque fuerit, rationi acceptum referat. Cum ergo nullus in toto cursu philosophico major vel fama sit, vel expectatio, suis illud hic coloribus adumbrabimus: ortum ejus, causas, lineamenta, indolem describemus.

SECTIO I.

Prænotantur quedam ad entis Rationis cognitionem spectantia.

I. **P**rimum in unoquoque genere mensura est reliquorum. Deus ergo cum primum Ens sit, Ens Entium, qui à se, necessario, & actu semper existit, res aliæ quo à Deo propius absunt: quo, inquam, in aptitudine ad existendum ad eum magis accedunt, eo in suo unaquaque gradu perfectius rationem Entis participat.

II. Deum itaque primò hoc in genere sequuntur, sed longo sequuntur intervallo creaturæ actu existentes, utpote quæ verè sunt, contingenter tamen, ac dependenter ab alio, suisque limitibus circumscriptæ; tot demum imperfectionibus refertæ, ut Primi Entis vix umbra censeri possint.

III. Tertium, in ratione Entis locum obtinent possibilia, quæ quamvis actu non sint, in prædicatis tamen eorum essentialibus aptitudine cernitur ad existendum.

IV. Quarto demum, & ultimo loco statuuntur Entia Rationis, & merito, quæ nimirum quicquid habent entitatis & existentie, ab intellectu emendant, itaque ab ejus actibus pendent, ita, inquam, ejus intuitu quali, & conspectu vivunt (utpote quorum esse, est cognosci) ut si oculos tantillum averterit, illic evanescant.

V. Secundò Notandum, Ens Rationis tripliciter ab auctoribus sumi *effectivè, subjectivè, & objectivè*. Ens Rationis *effectivè*, est illud omne quod quovis modo ab intellectu producit, mediatè vel immediatè.

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

te, ut actus ipsi intellectus & voluntatis, effectivè vel directivè, quo sensu artificiosus motus manus in pingendo, scribendo, & alijs hujusmodi, imò opera omnia ex directione artis producta, effectivè ab intellectu procedere dicuntur.

Ens rationis subjectivè illa omnia censentur, quæ intellectui quovis modo tanquam subjecto insunt, ut actus intellectus, species intelligibiles &c. Imò objecta omnia, etiam realia & existentia, prout ab actibus eorum representativis ad intellectum quasi attrahuntur, & in eodem medijs actibus subjectantur (quo sensu Aristoteles l. 3. de Anima, *Intellectus, Intellectus* inquit, *intelligens loquitur omnia*) Rationis Entia frequentè appellantur.

Objectivè Ens Rationis primariò dicitur, quod tantum habet esse objectivè in intellectu, qualia sunt Hippocervus, homo leo, & similia, quæ in se nullum esse habent, nec habere possunt, cum in se prædicata semper contradictoria involvant, dum cunctariò verò cognoscuntur, esse quoddam intentionale ijs ab intellectu communicatur. Ens Rationis objectivè secundariò illud omne est, quod quovis modo intellectui objicitur, sed hoc improprie. Unde si supra se actus intellectus producatur qui supra se reflectit, omnes has tres in se rationes complectetur, ut enim producit, erit effectivè ab intellectu, ut recipitur, subjectivè, objectivè tandem ut representatur, est- que objectum sui.

Ens rationis itaque illud est, quod ita est objectum intellectus, ut aliud esse non habeat, nec habere possit, quàm merè esse objectivè in intellectu: nis est, quod in quo differt à rebus alijs, quæ intellectui objiciuntur, sicque hoc sensu sunt objectivè in intellectu, non tamen tantum objectivè, sed aliunde suum esse habent, si existant, ut sol, cælum, terra & hujusmodi, vel habere possunt, si solum sint possibilia, ut Angelus, christus, alius mundus, & similia, quæ ideo entia rationis non sunt, quia totum suum esse non habent ab intellectu.

Hinc solvitur illud quod opponunt aliqui: se- quitur enim, inquit, si detur ens rationis, dari duo contradictoria simul vera, esse scilicet ens rationis, &

VI.

Ens Ra-

tionis sub-

jectivè.

VII.

Ens Rati-

onis objecti-

vè prima-

riò & se-

cundariò.

Actus in-

tellectus

reflexus

tripliciter

dictitur Ens

Rationis.

VIII.

Ens Rati-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

onis objecti-

& non esse, negatio enim entis rationis potest cognosci, ipso facto autem quod cognoscitur, fit, inquit, ens rationis, cum sit objective in intellectu, ergo simul est ens rationis, & entis rationis negatio.

X. Ostenditur quomodo ex Ente Rationis non sequitur duo contraria.

Negatio Entis Rationis non est Ens Rationis.

S. Thomas Diverfus modus tendendi in intellectus, & voluntatis.

Anima magis est ubi amat, quam ubi animat.

Res per intellectum dicuntur peculiari modo esse in anima.

Sotus ob hoc argumentum in eas est reductus angustias, ut concedendum necessario assereret duo contradictoria in hac materia esse simul vera. Sed respondetur facile, non eo ipso quod quid cognoscatur, fieri Ens Rationis, sed ut sit Ens Rationis requiri ulterius, ut ita sit objective in intellectu, ut aliud esse non habeat, nec habere possit, alioqui negatio omnis cognita esset ens rationis, sicque Deus perpetuo faceret entia rationis, cum noverit talia esse cæcam, ignem non esse frigidum, aërem noctu esse tenebrosum, & huiusmodi. Negatio ergo Entis Rationis nemine cogitante est, & suo modo à parte rei existit, nemine enim cogitante lapis, equus, leo non sunt entia rationis.

Ad ulteriorem existentiam huius objectivæ, quam res ab intellectu accipiunt declarationem, notandum secundum communem omnium conceptum objecta cognita per cognitionem, & representationem esse aliquo modo in anima. Quod ut explicet S. Thomas l. 4. contra Gentes c. 19. advertit diversum esse tendendi modum intellectus & voluntatis, seu potentiarum cognoscitivarum, & appetitivarum, hæ enim ex modo tendendi exeunt aliquo modo & effundunt quasi se ad bonum seu objectum suum, quod in rebus extrinsecis reperiunt, unde ortum dictum illud, *Anima magis est ubi amat, quam ubi animat*. At verò intellectus ex modo operandi res externas ad se quasi attrahit, unde res representata esse dicitur tamquam in imagine, imò subinde imago vocatur res ipsa per imaginem representata: sic Cæsarem dicimus esse in imagine Cæsaris, imò Cæsaris imaginem Cæsarem appellamus, ostensa enim imagine dicimus esse Cæsarem. Innotum ergo omnibus est, ut rex per intellectum peculiari modo existit, ut in anima, quod idem est ac esse objective in intellectu. Quod notandum accuratè pro his quæ de existentia Entis Rationis postea dicemus.

SECTIO II.

An detur Ens Rationis, seu objectum aliquod impossibile à possibilibus distinctum.

I. Detur ne objectum impossibile.

VT in Entis cuiusque realis disquisitione, ita & in Rationis, quod ad realis similitudinem fingitur, quatuor illa *An sit, Quid sit, Quale sit, Proprie quid sit*, inquirenda. In præsentia ergo quærimus, detur necne objectum aliquod verè impossibile à possibilibus distinctum, vel utrum quicquid fingitur Chimærarum, ut Hyppocervus, &c. ex parte objecti nihil aliud involvant præter res possibiles, alio tamen & alio modo, vel per actum intellectus solum, vel per uniones reales, quæque à parte rei existunt, vel existere possunt inter se conjunctas?

II. Aliqui ante actum intellectus dari volunt Ens Rationis.

Aliqui ita Ens Rationis dari volunt, ut illud etiam ante intellectus operationem existere affirmant: ita P. Fonseca §. Metaph. c. 6 q. 7. l. 5. Bannes l. p. q. 17. Molina l. p. & alij nonnulli.

III. Non datur Ens Rationis ante operationem intellectus.

Contraria tamen sententia, si propriè loquamur, videtur omnino certa. Ratio est manifesta, nam Ens Rationis, ut ipsum nomen præ se fert, illud est, quod esse suum à ratione, seu mentis operatione desumit, ergo quod ante intellectus operationem existit, Ens Rationis dici nullo modo potest, cum entitatem suam aliunde, non per rationem accipiat.

IV.

Dices primò, objectum præcedere debet cognitionem, & ad eam præsupponi, ergo esse suum ab ea

recipere non potest, magis quàm causa ab effectu. Respondetur primò negando antecedens, Deus enim & se, & res omnes ab æterno cognovit. Omnis etiam actus practicus est causa sui objecti, sicque illo prior. Respondetur secundò, objectum intellectus duplex esse, motivum & terminativum primum illud, hoc secundarium. Objectum itaque motivum, quod per se vel speciem sui movet intellectum ad sui cognitionem, prius illo sit necesse est, cum mediatè vel immediatè sit illius causa. Objectum verò solum terminativum, quodque per alienas tantum species cognoscitur, & nullo modo in cognitionem influat, simul naturà cum illa est frequenter, subinde posterius, nunquam prius.

Dices secundò, nemine cogitante datur negationes & privationes, Petrus enim est cæcus, aër tenebrosus, etiam si nullus aut visus privationem, aut lucis is affingit. Confirmatur, etsi nullus quidquam fingat, moneta suum habet valorem, Paulus est Doctus, Joannes servus, &c. ergo.

Ad argumentum Respondetur, negationes & privationes entia omnino non esse, sed remotiones entium, ut postea dicemus. Sed quicquid sunt, entia certe rationis esse nequeunt, ob definitionem Entis Rationis toties repetitam, *cujus totum esse sit esse objective in intellectu*: negationes autem & privationes, ut fatetur argumentum, quæcumque illud esse sit, quod habent, ante intellectum habent. Ad Confirmationem dico, illa quæ ibidem enumerantur denominationes esse extrinsecas, primam ex voluntate imponentis, reliquas ex contractu inter eos inito & non revocato procedentes.

Prima itaque sententia negat Ens rationis: ita Mirandulanus, in expositione prædicamentorum, l. 8. Jandunus 6. Metaph. q. 7. Valesius Controv. 10. Gabriel in l. d. 2. q. 8. quam sententiam defendit P. Erice l. p. d. 8. c. 1. quem aliqui sequuntur ex recentioribus, qui fortasse cum Patre Erice soli sunt, qui hanc sententiam in sensu quæstionis proposita defendunt.

Asserunt ergo hi auctores, quando de Hyppocervo, Tragelapho, aut alia huiusmodi Chimæra, quis cogitat, nihil aliud menti obversari præter res possibiles, & quantumvis res impossibiles videamur animo revolvere, non minus tamen hac in parte falli intellectum affirmant, quàm visum deludi, dum remum media ex parte aquæ immersum quasi curvum aut fractum cernit.

Secunda sententia, quæ omnium fermè Theologorum ac Philosophorum est, dari affirmat Ens quod Rationis vocamus, in quam opinionem ita conspiciant omnes, ut supervacaneum sit auctores recensere, cum una omnium propè vox sit, admittenda necesse est entia aliqua impossibilia, nec dum de Chimæris cogitamus, posse intellectus nostri actibus objecta sola possibilia semper assignari: ita Suarez d. 54. Metaph. l. 1 n. 4. Hurt. d. 19 Metaph. Ruvijs in Log. tract. de Ente Rat. n. 1. Murcia d. 2. de Univer. q. 1. §. 1. Vera tamen, Oviedo con. 12. met. p. 2. n. 5. 7. & 8. Arriaga d. 6 Metaph. l. 11. & alij. Est etiam expressa sententia antiquorum, qui Ens rationis *ens in anima*, seu ens cognitionis, ens verò reale *ens extra animam* ma, & Ens vocabant, seu ens naturæ. Ego quid hæc in re sentiam, dicam sectionibus sequentibus.

SECTIO III.

Dari potest objectum impossibile, compactum ex puris possibilibus.

I. Sensus est, objectum aliquod in intellectu existere posse, ita ex puris compactum possibilibus, ut nec pars sit.

nulla ejus pars sit impossibilis, sed poni sigillatim à parte rei omnes possint. Quod, ut dixi peculiare est in hujusmodi compositis, quæ partes continent sibi invicem repugnantes, quæ proinde à parte rei poni non possunt, mente tamen concipi possunt. Verum ergo est, quod initio sectionis dixi, dari nimirum objectum, seu totum aliquod impossibile in mente posse, cujus singulæ partes, uniones, & reliqua ad illius constructionem necessaria sint possibilia.

SECTIO IV.

Admitti necessario debent objecta impossibilia ab omnibus possibilibus distincta.

I. *H*anc Conclusionem statuo cum auctoribus secundæ sententiæ sect. 2. relatæ, sicque Ens rationis in sensu proprio, & maxime rigoroso dari existimo, pure scilicet ab intellectu conflictum, in quo vel nihil involvatur reale, vel saltem aliquid reperiatur ab objectis omnibus realibus, seu possibilibus planè ac plenè distinctum, quod quidquid entitatis habet, ab intellectu merè fingente habet, sicque totum ejus esse est esse objectivè in mente. Hæc est expressa sententia Aristotelis, tum alibitum 1. 5. Metaph. c. 7. ubi inter Entis divisiones Ens rationis numerat. 6. etiam Metaph. c. 2. Ens rationis ab objecto Metaphysicæ aliquo sensu excludit, quia, inquit, veram entis rationem non participat, sed fingendo sit, & totum ejus esse est esse objectivè in intellectu.

II. Probatur primò, multa indies, ut quotidianà constat experientià, hominibus animo obversantur, quæ non solum actu non sunt, sed nullo modo esse possunt, ut Hippocervus, Tragelaphus, Myrmicoleon, & similia, quæ quisque fingit ac fabricat pro libitu, & fabricata facile dissolvit.

III. Secundò probatur, in hac & similibus propositionibus equus identificatur cum cervo, vel intercedit identitas inter equum & cervum, quisquis vel has profert, vel proferentem audit, identitatem concipit inter illa duo intercedere, sed hæc identitas est quid mere fictitium, quodque nec est, nec esse à parte rei ullo modo potest, ergo.

IV. Dices primò concipi hic & affirmari identitatem realem, nempe Leonis, & per hanc asserit loquens equum cum cervo in unam entitatem coalescere. Contra primò: non magis in hoc casu concipit identitatem Leonis, quàm Leporis, aut canis, vel alterius rei cujuscumque: ergo concipit res omnes, & omnium identitates de illis prædicat, vel in ijs apprehendit, ergo ista propositio equus est cervus, & hæc Leo est Lepus, habent adæquatè idem objectum, cum utraque pro objecto habeat res omnes: & idem est de omnibus ejusmodi propositionibus.

V. Contra secundò: qui propositiones illas elicit, vel audit, non merè concipit equum, cervum & leonem disparatè, sed entitatem vel identitatem leonis concipit, ut illos duos intrinsecè efficientem, & identificantem, ergo vel leonem hic chimericum fingit, cum nullus leo realis hoc possit, vel saltem leoni reali formalitatem novam identificationis affigit, ergo hæc saltem formalitas est quid merè fictitium, & impossibile, cum ad hanc equi & cervi identificationem non sufficiat identitatem leonis concipere utcumque, sed ut eos inter se identificantem, seu intrinsecè efficientem.

VI. Dices secundò: nihil aliud requiritur ut identificati concipiantur præter entitates ipsas equi & cervi immediate inter se connexas. Contra: ergo chi-

mericus equus & cervus chimericus concipitur, vel unio aliqua, aut formalitas ipsis chimerica appingitur, ut proximè diximus de leone, cum nullus equus fictitia.

Dices tertio: actus intellectus, quo in hac propositione equus est cervus, equus prædicatur de cervo, Alia unio illos unit per se. Contra primò: intellectus unit hic requiritur tantum intrinsecè, hic autem, dum dicit quis, equus intrinsecè identificatur cum cervo, non intercedit tantum unio in actu exercitio, & extrinsecè, sed in actu signato, & intrinsecè, ergo aliquid tenens se ex parte objecti, identitas nimirum chimerica. Confirmatur in hac propositione, leo & lepus sunt identificati, identitas tenet se ex parte prædicati, ergo intellectus illam representat, & prædicando affirmat de leone & lepore, ergo in illa propositione representatur objectum impossibile.

Confirmatur secundò, in hac propositione equus & cervus identificantur intrinsecè, prædicatur de ijs identitas, ergo est alia identitas præter actum intellectus, actus enim non representat, nec prædicat se de illis. Deinde identitas quæ hic prædicatur est intrinsecè, actus autem illis est extrinsecè. Confirmatur tertio, in hac propositione identitas inter leonem & equum est chimerica, representatur identitas de qua prædicatur quod sit chimera, ergo concipitur objectum impossibile. Deinde propositio illa est vera, ergo identitas illie representata non est actus intellectus, tunc enim propositio esset falsa, cum actus intellectus non sit chimera.

Tertio probatur Conclusio, hæc propositio est vera, Deus per suam entitatem excludit alium Deum, ergo hic ex parte objecti representatur alius Deus, scilicet, Deus nempe falsus & chimericus. Dices representari verum Deum & veram alicuius entitatem. Contra, ergo propositio est falsa, hæc enim non excludit verum Deum, sed ijs coexistit. Dices, non coexistit ijs unitis. Contra, ergo ex parte objecti representatur unio aliqua ficta. Dices, unio est actus intellectus, veram alicuius entitatem vero Deo intentionaliter conjungens. Contra primò, ergo propositio illa est falsa, cum omni veræ alicuius entitati, reali actui intellectus, & verò Deo coexistat. Contra secundò, si alius Deus nihil in conceptu suo aliud dicat, præter veram alicuius entitatem verum Deum, & realem actum intellectus, ergo datur à parte rei alius Deus, hæc enim omnia à parte rei existunt.

Dices, alius Deus in conceptu suo dicit verum Deum, veram alicuius entitatem, & actum intellectus falsum, seu falsò illa intentionaliter unientem. Contra, hinc non evitatur difficultas, verus enim Deus, vera alicuius entitas, & actus falsus, illa falsò uniens existunt à parte rei, si ergo conceptus alterius Dei objectus nihil in se aliud quàm hæc involvat, datur à parte rei alius Deus.

Dices, existunt quidem unus Deus & alicuius, sed non eo modo quo per actum representantur. Contra primò, alius ille modus vel est quid possibile, vel impossibile, si secundum, ergo datur objectum impossibile, si primum, recurrit difficultas: omni enim possibili coexistit Deus, ergo alium Deum non excludit, ergo hæc propositio Deus excludit alium Deum erit falsa, quæ tamen est certissima, alioqui contradictoria erit vera, Deus non excludit alium Deum, quæ est planè falsissima.

Contra secundò, modus ille vel tenet se ex parte objecti, vel actus, non primum, ut ostensum est: si secundum, cum non distinguatur ab entitate actus, diversus modus ille existit à parte rei, ergo quicquid est de conceptu essentiali & intrinsecè alterius Dei à parte rei existit, ergo alius Deus existit à parte rei, quod tamen orthodoxi omnes averfantur, dicente Deo actus, per

per Prophetam, Deuter. 32. v. 39. *Non est alius Deus prater me*: cuius propositionis obiectum si inquire- rem, ægrè illud assignarent adversarij. Plurima ad hoc intentum adduci adhuc possent, sed hæc abundè, ut existimo; sufficiunt ad necessitatem obiecti impossibilis ostendendam.

SECTIO V.

Solvuntur argumenta Obiectum impossibile negantia.

I. **O**bjicitur primò: actus omnes intellectus, quos affirmamus nos versari circa obiecta impossibilia, explicari possunt de possibilibus, ergo frustra ponuntur obiecta impossibilia. Contra primò, sectione enim præcedente ostendimus multos esse actus, qui sine obiectis impossibilibus explicari omnino non possunt. Contra secundò, hic ipse actus quo adversarij negant requiri obiecta impossibilia, habet ea pro obiecto, & verè illa repræsentat, cum de ijs aliquid neget, ergo illa negando astruunt.

II. Dices, hoc argumentum nobis etiam esse solven- dum, loquimur etenim de intelligibili, & incon- ceptibili, nihilominus nec inconceptibile concipi- mus, nec intelligimus in intelligibile, quippe quæ intelligi & concipi non possunt. Confirmatur, hunc actum formamus omnes: *nihil dari potest præter pos- sibile & impossibile, quod non vel positivum sit, vel ne- gativum*; ergo aliquid concipimus à possibili & im- possibili, positivo & negativo distinctum.

Ex hac replica, quamvis nonnullam, fateor, ha- beat difficultatem, existimo novum pro nostra sen- tentia argumentum deduci. Inquirò enim ab adver- sarijs quodnam sit hujus propositionis obiectum.

III. *Inconcepibile non potest concipi*, aliquid namque ha- bere obiectum debet, propositio enim sine obiecto tam esset Chimæra, quam quidquid usquam Chi- mærarum finxit Gentilitas, aut in bicipiti Poëtæ somniarunt Parnasso. Dices, pro obiecto habet om- nia conceptibilia & possibilia; Contra, non illa ha- bet sola: primò, quia conceptibilia possunt concipi, ergo falsa esset propositio hoc de illis negans: se- cundò, quia conceptibile & inconceptibile sunt contradictoria, nõ minus quam visibile & invisibile, effabile ineffabile, & similia, vel inquirò quid sit contradictorium conceptibili. Dices, concipi in illa propositione conceptibilia & possibilia, non quo- modo cunque, sed instar inconceptibilium, & impos- sibilium. Contra, ergo verè in mente quis habet inconceptibilia & impossibilia, sicut cum Deum quis instar lucis, Angelum instar juvenis cognoscit, verè lucem & colores illos, ac figuram apprehendit.

IV. Ad replicam ergo nu. 2. propositam Respondeo inconceptibile in actu signato posse esse concepti- bile in actu exercito. Dico itaque inconceptibili- tatem esse negationem fictam, cui inconceptibilita- tem fingendo tribuo, & conceptibilitatem: omnis enim Chimæra duo in se contradictoria involvit, quæ de causa rarissime fit per iudicium, ut iudicium conceptibile est, ut postea dicam: contradictoria autem in ea- dem re solum pugnant in ordine ad realem existen- tiam, non fictam, & per intellectum, qui quævis prædicata, quantumvis inter se opposita componit, & intentionaliter unificat.

V. Concipimus ergo inconceptibile, quod simul est conceptibile, utpote cui, illud concipiendo, damus inconceptibilitatem chimæricam, & eadem operâ conceptibilitatem: intellectus namque inconcepti- bilitatem illam, seu negationem conceptibilitatis repræsentando & concipiendo, eam fingit, ergo con- ceptibilis, seu repræsentabilis simul sit necesse est. Sæ-

cut in hac propositione in chartâ scriptâ, *Ego non habeo obiectum*, in actu signato non habet obiectum, scio, Ego hoc enim verba sonant, at in actu exercito habet, negando enim habere se obiectum, se sibi objicit, Ad confirmationem eodem modo respondeo, actus scilicet illos novam Chimæram eudere, quæ in se prædicata illa fictitia complectitur: quæ proin- de à parte rei esse non potest. Et hic eadem ratio- applicari omnia possunt, quæ proximè in argumen- ti solutione allata sunt. Secundò dici potest, sensum illarum propositionum esse quidquid est, vel posi- tivum est, vel negativum, possibile vel impossibile, sicque tam ex parte subiecti quam prædicati sub di- lectione habent possibilia omnia & impossibilia, positiva & negativa.

Objicitur secundò, Petrus & Paulus excludunt se essentialiter, ergo per se ununtur impossibiliter, ergo frustra fingitur unio distincta, cum effectus illius alius non sit, quam ut illos uniat impossibili- ter. Contra, saltem Chimæra simplices necessario sunt ponendæ, ut alius Deus, quarta persona in Tri- nitate, & similes. Resp. itaque Petrum & Paulum seipsis non uniri, sed distinguere, & ab invicem separari, & uniri impossibiliter aliud nihil est quam uniri non posse: per unionem verò fictam in quam com- positum fictitium conjunguntur.

Objicitur tertio: Equus & cervus per suas enti- tates meras à se invicem distinguuntur, ergo actus quo affirmo equum & cervum distinguere, aliud nihil pro obiecto habet, præter duas illas entitates: ergo contra, actus quo assero Equum & Cervum non esse seipsos distinguere, nihil ex parte obiecti aliud habet quam duas illas entitates, id enim solum hic nego, quod prius affirmabam, ergo sicut seipsis distinguuntur, ita seipsis accedente actu ununtur, seu identifican- tur. Sed contra, ergo contra adversarios non u- niuntur per actum, cum per actum non distin- guantur, sed seipsis.

Ad argumentum itaque resp. dum dicimus E- quum & Cervum seipsis distinguere, seu per suas se- entitates excludere, si propius hunc actum intuea- mur, & illius obiectum accuratè disquiramus, iden- titatem semper fictitiam in obliquo involvi repe- riemus. Dum ergo dicimus, Equus excludit Cer- vum, sensus non est excludere è rerum natura, simul enim existant, nec è loco, divinitus enim penetrari possunt, nec quidquam hujusmodi, sed solum exclu- dere ab identitate; ergo actus quo Equum & Cer- vum distinguere diximus, seu se excludere, semper pro obiecto habet identitatem, sicque neganda est prima consequentia argumenti. E contrario itaque actus quo Equum cum Cervo identificari asserimus, ean- dem identitatem affirmet necesse est, quam prior actus negabat, alioqui non erit illi contradictorius.

Objicitur quarto: si datur obiectum impossi- bile, hic actus *Leo est Lepus* erit verus, obiectum enim ejus per nos est Leo chimæricus, & Lepus chimæ- ricus, sed hi identificantur, ergo actus conformis est suo obiecto, ergo verus. Respondetur actum hunc non affirmare Leonem hunc & Leporem chimæricè identificari, sed verè & realiter, sicque est falsus, sicut econtra actus qui identitatem in homine inter ani- mal & rationale affirmaret esse fictam; foret falsus. Unde hic actus licet ex parte obiecti veram & realem identitatem inter Leonem & Leporem non habeat, illam esse cum nulla talis sit possibilis, quia tamen fingit ve- ram, ubi vera non est, est falsus. Hoc verò habet actus ex modo tendendi, & sua entitate peculiari ab alijs actibus distincta.

SECTIO

SECTIO VI.

Objectiones reliqua contra Ens Rationis.

I. *Actus non semper ob-
jectum suum
presuppo-
nit.* **O**bjicies primò: actus suum semper obiectum
presupponit, ergo hoc ab actu accipere esse
suum non potest. Hæc obiectio soluta est supra s. 2.
n. 4. & præter ibi dicta constat esse hoc falsum in
actu supra se reflectente.

II. *Omne ob-
jectum actus
realis non
est reale.* **O**bjicies secundò: obiectum potentia realis est
reale, sed Ens Rationis est obiectum potentia rea-
lis, ergo. Confirmatur, intelligibilitas est passio en-
tis realis, sed Ens Rationis est intelligibile, ergo. Ad
argumentum distinguo majorem, obiectum prima-
rium potentia realis est quid reale, concedo majorem
secundarium nego. Ad Confirmationem di-
stinguo etiam majorem, intelligibilitas intrinseca,
seu per proprias species est passio entis realis, con-
cedo majorem, intelligibilitas extrinseca, seu per
species alienas, nego. Unde ut ostendi in Introdu-
ctione d. 2. s. 6. n. 5. intelligibile est terminus super-
transcendens.

*Intelligibi-
litas per
proprias
species, est
passio entis
realis, non
intelligibi-
litas per
species alie-
nas.* **O**bjicies tertio: veritas est conformitas cum ob-
jecto, ergo à potentia & actu reali cognosci nequit
obiectum non reale. Respondetur distinguendo an-
tecedens, est conformitas in esse signi seu repræsen-
tationis, ita scilicet ut obiectum exprimat sicuti est,
seu tamquam vera imago illius intentionalis, con-
cedo antecedens, est conformitas cum obiecto in
esse entis, nego: sic enim datur vera cognitio falsi,
signi, & repræsentationis.

III. *Veritas non
est conformi-
tas actus
cum obiecto
in esse en-
tis, sed tan-
tum in esse
signi, &
repræsentationis.* **O**bjicies quartò: *Nihil est in intellectu quod non
prius fuerit in sensu*, sed Ens rationis nunquam fuit
in sensu, ergo. Sed contra, hoc enim probaret nec
Deum, nec Angelos, nec gratiam, nec quidquam
quod sensum fugit, cognosci à nobis posse. Distin-
guo itaque majorem, nihil est in intellectu quod
non prius fuerit in sensu vel per se, vel per aliquid
ad cuius similitudinem formatur, concedo majorem
per se directe & formaliter, nego. Cognoscit ergo
intellectus per notitiam à sensibus habitam res va-
rias, equum, leonem, cervum &c. uniones etiam va-
rias discursu novit, ut inter materiam & formam,
substantiam & accidens. Ex cognitione ergo equi,
cervi, & unionis, vel aliarum rerum quas videmus
separatas, occasione sumit intellectus illas vel illis
similes inter se intentionaliter uniendi. Hippocer-
vi ergo propriam speciem, saltem cum illum pri-
mò apprehendit, non habet intellectus, sicque per
se non est intelligibilis, sed per aliud.

perfecta imperfecti, positiva negativi, supernatura-
lis rei naturalis, Dei creatura.

IV. *Quomodo
sit intelli-
gendū: Ni-
hil est in
intellectu,
quod non
prius fuerit
in sensu.* **O**bjicies quintò: actus suum sumunt speciem ab
objectis, ergo actuum realium obiecta realia sunt
necesse est. Respondetur negando consequentiam,
ut enim actus speciem sumant ab objectis, non re-
quiritur influxus aliquis realis, & physicus obiecti
in actum, sed solum ut actus imago illius sit, & re-
præsentatio, quas certum est respectu diversarum
rerum quas repræsentant, esse diversas, ac specie vel
numero pro obiectorum varietate distinguui.

V. *Quo sensu
actus speci-
ficentur ab
objectis.* **O**bjicies sextò: actus suum sumunt speciem ab
objectis, ergo actuum realium obiecta realia sunt
necesse est. Respondetur negando consequentiam,
ut enim actus speciem sumant ab objectis, non re-
quiritur influxus aliquis realis, & physicus obiecti
in actum, sed solum ut actus imago illius sit, & re-
præsentatio, quas certum est respectu diversarum
rerum quas repræsentant, esse diversas, ac specie vel
numero pro obiectorum varietate distinguui.

DISPUTATIO XIV.

Quid sit Ens Rationis.

SECTIO PRIMA.

An denominatio omnis extrinseca sit Ens
Rationis?

I. *Denomina-
tiones ex-
trinseca
alia, alia
intrinseca.* **N**otandum primò: denominationes alias esse
intrinsecas, extrinsecas alias, denominatio
enim est quasi nominis ratio. Intrinsecæ
sunt illæ, quæ à forma proveniunt intrinseca, id est
inherente alicui subjecto, & illud physicè immu-
tante, seu quibus ratio nominis, id est denomina-
tionis est intrinseca, ut denominatio albi, albedo
enim verè inhæret parieti, & illum denominat al-
bum. Aliquæ etiam dicuntur denominationes in-
trinsecæ per identitatem, ut homo est rationalis,
Deus est misericors, &c.

II. *Quid sit
denomina-
tio extrin-
seca.* **E**xtrinsecæ denominationes sunt, quæ à forma
proveniunt extrinseca, id est, quæ non necessariò
suo inhæret subjecto, sed solum ad illud terminatur.
Dixi necessariò, ad rationem scilicet denominationis
nis, aliunde enim potest hæc forma verè inherere,
ut si intellectus aliquis seipsum cognoscat, actus
per quem cognoscitur, verè illi inhæret, sed hoc nõ
ratione denominationis cogniti, sed cognoscentis,
quæ est denominatio intrinseca, & merè per acci-
dens se habet ad denominationem cogniti, cum
aliud obiectum, cui non inhæret cognitio, æquè
proprie dicatur cognitum. Idem est cum oculus per
speciem à speculo reflectas sese reflexè intuetur. Ra-
tio à priori est, quia denominationes illæ ex natura
sua non afficiunt subjecta quibus insunt, sed obiecta
circa quæ versantur. Unde nulla distantia inter
actum & obiectum, huic denominationi obstat,
nam ab actu intellectus Angeli in cælo existentis

denominatur Petrus in terra, vel Judas in inferno
cognitus, licet actus ille in cælo sit, cum sit imma-
nens. Sic ab actione in auro intra terræ viscera re-
cepta denominatur sol & cælum agens, licet actio
nec in sole sit, nec in cælo, cum sit transiens. Ad
quod intelligendum.

III. *Differentia
inter actus
immanen-
tes, & extrin-
secos.* **N**otandum secundò: actiones unde denomina-
tiones proveniunt, in duplici esse differentia, imma-
nentes alias, alias transeuntes. Immanentes illæ sunt,
quæ ex natura sua petunt inesse principio à quo effi-
ciuntur; ut actus omnis intellectus, voluntatis &
sensuum, qui nihil intrinsecè in obiectis ponunt,
vel in terminis, sed perficiunt intrinsecè potentias
in quibus sunt, unde honor, ut ait Aristoteles, est in
honorante. Actiones transeuntes sunt, quæ non po-
tentiā à qua procedunt, sed effectum, seu termi-
num perficiunt, ut quando ignis producit ignem,
actus non igni producenti inest, sed producto. Ea-
dem ergo actio, secundum ordinem ad diversa, du-
plicem simul tribuit denominationem, activam &
passivam; potentiā à qua elicitur, denominat
activè operantem, obiectum verò vel terminum
cognitum, amatum, productum passivè; cum hac
tamen differentia, quod actiones immanentes po-
tentias intrinsecè denominant cognoscentes, aman-
tes, &c. obiecta verò extrinsecè amata & cognita:
transeuntes è contra denominant potentias extrin-
secè operantes, vel producentes, & effectus intrinse-
cè productos, utpote quæ in terminis recipiuntur,
non in agentibus.

IV. *Eadē actio
diversis di-
versam dat
denomina-
tionem.* **U**nde rejicienda est opinio Fonseca, quinto Me-
taphysicæ, capite septimo, quaestione sexta, & alio-
rum qui dicunt, ut forma aliqua denominet, debet
re eam vel ipsa inherere subjecto, vel fingi inherere
subiecto.